

ÉJJEL A PATKÁNYOK MÉGIS ALSZANAK

WOLFGANG BORCHERT

Az elhagyatott falban üreges ablak tátongett, kékesfehéren a lenyugvó naptól telve. Porfelhők csillámlottak a meredeken nyúló kéménymaradványok között. A hamusivatag bóbiskolt.

Szeme be volt csukva. Egyszerre még sötétebb lett. Észrevette, hogy valaki jött, és most előtte áll, sötétén, halkan. Most megfogtak! gondolta. Ám mikor egy kicsit hunyorogva fölnezett, csak két szegényes nadrágba bújtatott lábat látott. Meglehetősen görbén álltak előtte, átlátott köztük. Megkockáztatott egy óvatos hunyorgatást felfelé a nadrágszáron, és felismert egy idősebb férfit. Egy kés és egy kosár volt a kezében. És egy kevés föld az ujjhegyein.

Te itt alszol, mi? kérdezte a férfi, és lenézett fentről a hajbozontra. Jürgen a férfi lábai között pislogott át a napba, és így szólt: Nem, nem alszom. Nekem itt őrködnöm kell. A férfi bólintott: Úgy, ezért van nálad az a nagy bot? Igen, felelte Jürgen merészen, és erősebben fogta a botot.

Mire vigyázol?

Ezt nem mondhatom meg. Kezeit szorosabbra kulcsolta a bot körül.

Pénzre, mi? A férfi letette a kosarat, és a kést ide-oda törülgette a nadrágja fenekén.

Nem, pénzre egyáltalán nem, mondta Jürgen alázatosan. Teljesen másra.

Na mire?

Nem mondhatom meg. Valami másra.

Hát akkor nem. Akkor természetesen én sem mondom meg, mi van a kosaramban. A férfi taszított egyet lábával a kosáron, és bekattintotta a kést.

Hah, el tudom képzelni, mi van a kosárban, vélte Jürgen csekély-meggyőződéssel, nyúleleddel.

Mennydörgős mennykő, igen! mondta a férfi csodálkozva, te egy kész férfi vagy. Hány éves vagy?

Kilenc.

Óhó, nézd csak, kilenc tehát. Akkor azt is tudod, mennyi háromszor kilenc, mi?

Világos, mondta Jürgen, és hogy időt nyerjen, még ezt mondta: Ez nagyon egyszerű. Átkandikált a férfi lábai között. Háromszor kilenc, nem? kérdezte még egyszer, huszonzét. Ezt mindjárt tudtam.

Pontos, mondta a férfi, pont ennyi nyulam van.

Jürgen eltátotta a száját: huszonzét?

Megnézheted őket. Sok fiatal van köztük. Akarod látni?

De hát lehetetlen. Hisz vigyáznom kell, mondta Jürgen bizonytalanul.

Folyton? kérdezte a férfi, éjjel is?

Éjjel is. Folyton. Örökké. Jürgen felnézett a görbe lábakon. Vasárnap este óta, suttogta.

De hát egyáltalán nem mész haza? Enned kell.

Jürgen felemelt egy követ. Ott feküdt egy fél kenyér. És egy konzervdoboz. Cigaretta? kérdezte a férfi, van egy pipád?

Jürgen szorosán megmarkolta a botját, és félénken mondta: Csavarok, a pipát nem szeretem.

Kár, a férfi lehajolt a kosarához, a nyulakat nyugodtan megnézhetted volna. Elsősorban a fiatalokat. Talán egyet kiválasztottál volna magadnak. De hát te innen nem jöhetsz el.

Nem, mondta Jürgen szomorúan, nem, nem.

A férfi felemelte a kosarat, és szedelőzködött. Na jó, ha itt kell maradnod, kár. És megfordult. Ha nem árulsz el, mondta gyorsan Jürgen ekkor, a patkányok miatt van.

A görbe lábak egy lépést visszajöttek: A patkányok miatt?

Igen, hisz azok holttestekből esznek. Emberekből. Abból élnek.

Ki mondja ezt?

A tanítónk.

És te most a patkányokra vigyázol? kérdezte a férfi.

Azokra nem! És akkor nagyon halkán mondta: Az öcsém, tudniillik ő fekszik ott lent. Ott. Jürgen botjával az összedőlt falra mutatott. Bombát kapott a házuk. A pincében a fény egyszerre csak elment. És ő is. Még szólongattuk egy ideig. Sokkal kisebb volt, mint én. Még alig volt négyéves. Még itt kell lennie. Hisz sokkal kisebb, mint én.

A férfi fentről nézett le a hajbozontra. De akkor hirtelen azt mondta: Igen, de hát a tanítók nem mondták nektek, hogy éjjel a patkányok alszanak?

Nem, suttogta Jürgen, és egyszeriben nagyon fáradtnak látszott, ezt nem mondta.

Na, mondta a férfi, ez is tanító, ha még ezt sem tudja. Hisz éjjel a patkányok alszanak. Mihelyt besötétedik.

Jürgen a botjával kis lyukakat vájta a hamuba. Csupa kis ágyak ezek, gondolta, mind kicsi ágyak. Akkor azt mondta a férfi (és görbe lábai egészen remegtek közben): Tudod, mit? Most megetetem gyorsan a nyulakat, és ha besötétedik, érted jövök. Talán egyet magammal hozhatok. Jó lesz egy kicsi, mit gondolsz?

Jürgen kis lyukakat vájta a hamuba. Csupa kicsi lyukat. Fehéret, szürkét, fehéresszürkét. Nem tudom, mondta halkán, és a görbe lábakra nézett, ha este tényleg alszanak. A férfi átgázolt a falmaradványokon, kilépett az utcára. Természetesen, szólt vissza, a tanítók becsomagolhat, ha még ezt sem tudja.

Akkor Jürgen felállt, és megkérdezte: Kaphatnék egyet? Egy fehéret talán?

Megpróbálom, kiáltotta a férfi elmenőben, de addig itt kell várnod. Akkor hazamegyek veled, tudod? Hisz meg kell mondanom apádnak, hogyan kell építeni egy ilyen nyúlólat. Mert ezt tudnotok kell.

Igen, kiáltotta Jürgen, várok. Vigyáznom kell még, míg sötét lesz. Biztosan várok. És még hozzátette: Otthon van deszkánk is. Ládadeszkánk, kiáltotta.

De ezt a férfi már nem hallotta. Görbe lábaival a nap irányába haladt. Az már piros volt az estétől, és Jürgen láthatta, ahogy a lábak között átsütött, olyan görbék voltak. A kosár izgatottan lengett ide-oda. Nyúleledel volt benne. Zöld nyúleledel, mely kicsit szürke volt a törmeléktől.

DOBÓ Csilla fordítása

EGY MEGHURCOLT EMBER

Naplórészlet

SAUL BELLOW

1942. XII. 15.

Valamikor az emberek szívesen vallottak önmagukról, és nem szégyellettek érzéseikről naplót vezetni. Manapság a naplővezetésre úgy tekintenek, mint az önmaguk iránti engedékenységre, gyengeségre és izléscamra. Mert a világ az érzéketleneké.

Napjainkban az amerikai örökség, a kemény fiúk törvénye uralkodik. Azt hiszem, hogy ez a törekvés az asktétikus szigor különös keveréke. Eredete Nagy Sándorig nyomon követhető. Főleg most.

Vannak érzéseid? Helyes és helytelen módszerekkel kifejezheted azokat. Volt-e titkos életed? Ez senkire sem tartozik, csak rád.

Vannak-e érzelmeid? Fojtsd el azokat. Ennek a törvénynek bizonyos mértékig mindenki engedelmeskedik. Szerepet játszik, őszinte, az egyenes, a száját összeszorítva elhárító szerepében tetszeleg.

De a legigazságosabb törvény is tiltó hatású. A legkomolyabb ügyeket a viharedzettek elől elzárják. Az önelemzés tapasztalatának hiánya miatt felkészületlenek az ellenféllel való szembenézésre, akiket nem tudnak legyőzni egy merész, felülmúlhatatlan játék során.

Egyik parancs az, hogy ha vannak nehézségeid, küszködj velük csendben! A fenébe is! Az enyémről akarok beszélni. Ha annyi szám volna is, mint Sivának keze, és ha egész idő alatt jártatnám, akkor se lehetnék a törvény.

Pillanatnyi helyzetemben nélkülözhetetlen számomra a naplőírás, a kitarulkozás, hogy ne érezzem magamat engedékenységem miatt bűnösnek.

A viharedzetteket kárpótolják hallgatásukért, repülőket irányítanak, bikákkal viaskodnak vagy horgásznak. Én viszont ritkán hagyom el a szobám.